

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМА Билтен

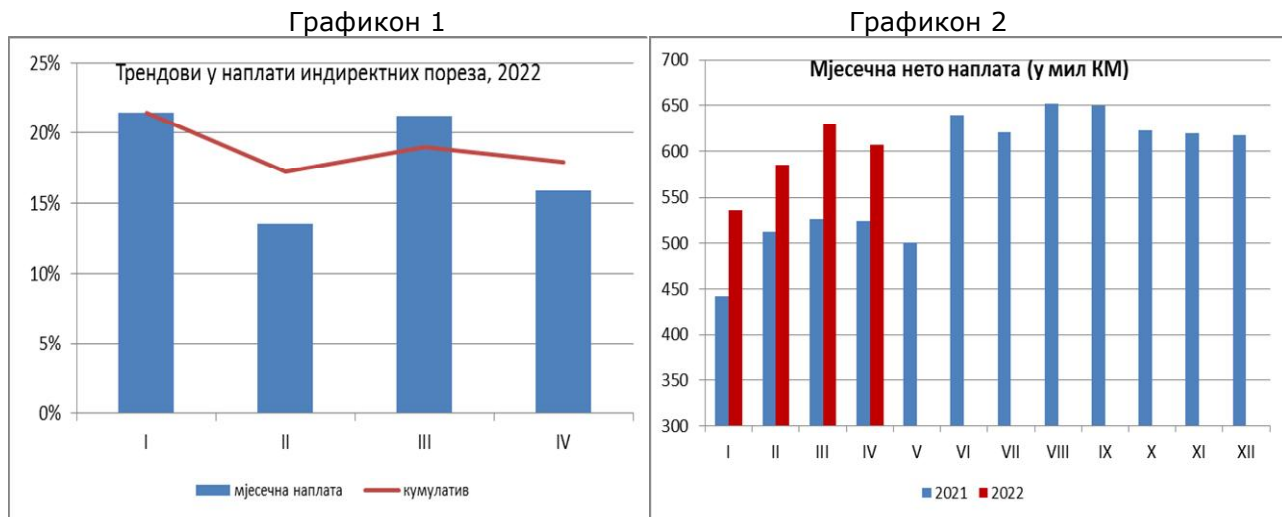

Broj
Број
Number **203/204**

maj/juni 2022 – svibanj/lipanj 2022 – мај/јуни 2022 – May/June 2022

У фокусу

Према прелиминарном извјештају УИО је у априлу 2022.г. на ЈР наплатила 606,5 мил КМ нето прихода од индиректних пореза. Нето наплата је номинално већа за 83,2 мил КМ, што представља раст од 15,9%. Висок раст наплате индиректних пореза у априлу 2022. повећао је кумулативни суфицит остварен у досадашњем дијелу 2022.г. У периоду јануар-април 2022 нето наплата је номинално већа за 356,8 мил КМ у односу на исти период 2021., што представља кумулативни раст од 17,9% (Графикон 1).

И поред високог мјесечног раста примјетно је успоравање у наплати, како у апсолутном износу (Графикон 2), тако и у погледу мјесечне стопе раста (Графикон 1). Осим снажног раста исплата поврата (чак 40,4% у априлу) један од разлога за успоравање мјесечних и кумулативних стопа раста јесте и структура основице за поређења (Графикон 2, "2021"). Због рестриктивних anti-covid мјера у првом дијелу 2021.године наплата индиректних пореза је била значајно нижа него у осталом дијелу године, тако да је, због раста статистичке основице, у наредним мјесецима за очекивати ниже мјесечне стопе раста наплате индиректних пореза.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Основни сценарио пројекција индиректних пореза	2
Листа табела и графика	2
Сажетак	3
1. Основе и претпоставке пројекција прихода од индиректних пореза из основног сценарија	4
2. Пројекције прихода од индиректних пореза 2022-2025 (основни сценарио)	17
3. Разлике у односу на претходне пројекције прихода од индиректних пореза	23
4. Ризици	28
Додатак: посљедње пројекције међународних институција	29

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

ОСНОВНИ СЦЕНАРИО ПРОЈЕКЦИЈА ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА**ЛИСТА ТАБЕЛА И ГРАФИКОНА****Табеле**

Табела 1. Пројекција раста БДП-а, ДЕП, март 2022	4
Табела 2. Удио прихода од индиректних пореза са ЈР УИО у БДП-у и укупној потрошњи.....	6
Табела 3. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза (2022-2025), април 2022. године.....	17
Табела 4. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза у % БДП-а, април 2022.....	17

Графикони

Графикон 1. Фазе либерализације спољне трговине БиХ	5
Графикон 2. Нето приходи од индиректних пореза на ЈР УИО, 2006-2021	6
Графикон 3. Индиректни порези у потрошњи и БДП-у, 2006-2021	7
Графикон 4. Мјесечна наплата индиректних пореза (мил КМ)	8
Графикон 5. Наплата прихода од индиректних пореза у првом кварталу и промјене у наплати (кв/кв)	8
Графикон 6. Трендови у наплати прихода од царина	9
Графикон 7. Трендови у наплати бруто ПДВ-а, м/м.....	10
Графикон 8. Мјесечна наплата прихода од ПДВ-а на увоз и домаћег ПДВ-а	10
Графикон 9. Квартални трендови у наплати компоненти бруто ПДВ-а.....	11
Графикон 10. Трендови у исплати ПДВ поврата.....	11
Графикон 11. Трендови у наплати нето ПДВ-а.....	12
Графикон 12. Трендови у наплати акциза	13
Графикон 13. Трендови у наплати акциза на дуван	13
Графикон 14. Трендови у наплати акциза на деривате нафте.....	14
Графикон 15. Трендови у наплати прихода од путарине	15
Графикон 16. Трендови у наплати прихода од акциза на кафу	15
Графикон 17. Трендови у наплати акциза на пиво, безалкохолна пића, алкохол и алкохолна пића и вино	16
Графикон 18. Цијене деривата нафте у БиХ по седмицама	19
Графикон 19. Пројектовани удио индиректних пореза у БДП-у и укупној потрошњи.....	21
Графикон 20. Допринос појединих врста прихода пројектованом апсолутном расту.....	21
Графикон 21. Пројекција прихода од акциза на дуван	22
Графикон 22. Процјене ДЕП-а за БДП у 2021. години	23
Графикон 23. Процјене ДЕП-а за БДП у 2022. години	24
Графикон 24. ДЕП: посљедње и претходне пројекције националних рачуна	25
Графикон 25. Разлике извршења прихода од индиректних пореза у 2021. години и пројекција из октобра 2021.	26
Графикон 26. Разлике пројекција прихода у односу на пројекције из октобра 2021. године.	27
Графикон 27. Зимске пројекције (2022) Европске комисије	29
Графикон 28. Пројекције ЕСВ, март 2022.....	30

Сажетак

Стопа реалног раста БиХ економије у 2020. години износила је -3,2%, док ДЕП-ова процјена оствареног реалног раста за 2021. годину износи 5,4%

ДЕП процјењује реални раст БДП у Босни и Херцеговини од 2,1% у 2022. години

На нивоу три мјесеца 2022. остварен је раст наплате индиректних пореза од 18,9%

ОМА процјењује стопу раста прихода од индиректних пореза у 2022. години у износу од 9,1%, те стабилне стопе раста у наредном периоду

Постоје високи ризици за остварење пројекција прихода од индиректних пореза

Према званичним подацима Агенције за статистику БиХ, у 2020. години је у БиХ остварен реални пад БДП-а од 3,2% у односу на претходну годину (БХАС, фебруар 2022. године). На бази расположивих података националних рачуна за три квартала и краткорочних статистичких показатеља за четврти квартал 2021. године, Дирекција за економско планирање (ДЕП) је процјенила да је БиХ у 2021. години забиљежила реални раст БДП-а од 5,4%.

Узимајући у обзир најновија дешавања у међународном економском окружењу, снажан раст свјетских цијена и високу основицу БДП-а из претходне године, ДЕП-ова пројекција економског раста у БиХ у 2022. години износи 2,1%.

У првом кварталу 2022. остварена је врло висока стопа раста прихода од индиректних пореза од 18,9% у односу на први квартал 2021. године. Посматрано по врстама прихода остварене су сљедеће стопе раста на нивоу квартала: царина 30,2%, нето ПДВ-а 17,3% , акциза 15,2% и путарине 7,2%.

Пројекције прихода од индиректних пореза темеље се на пројекцијама макроекономских показатеља ДЕП-а из марта 2022. године, а узимају у обзир трендове наплате индиректних пореза, те текуће владине политике у области индиректног опорезивања. Имајући у виду да висок раст прихода у првом кварталу 2022. године дијелом произилази из специфичности у статистичкој основици за поређење (ниска основица у првом дијелу 2021. године због строгих рестриктивних мјера у борби против вируса корона), те узимајући у обзир огромне непознанице у погледу дешавања у Украјини и развијања епидемиолошке ситуације у земљи и окружењу, пројектована стопа раста прихода од индиректних пореза за 2022. годину износи 9,1%. Пројектоване стопе раста прихода од индиректних пореза за 2023., 2024. и 2025. годину износе 3,2%, 2,9% и 3,0%, респективно.

Постоје значајни ризици за остварење пројекција прихода од индиректних пореза због огромних непознаница у погледу дешавања у Украјини и развијања епидемиолошке ситуације у земљи и окружењу. Остварење пројектованог нивоа прихода од индиректних пореза у периоду 2022-2025 је подложно сљедећим ризицима: свим ризицима за остварење пројектованих макроекономских показатеља (ДЕП) и ризицима који се односе на саму наплату прихода од индиректних пореза и борбу против сиве економије.

1. Основе и претпоставке пројекција прихода од индиректних пореза из основног сценарија

Пројекције прихода од индиректних пореза темеље се на пројекцијама макроекономских показатеља ДЕП-а из марта 2022. године, а узимају у обзир трендове наплате индиректних пореза, те текуће владине политике у области индиректног опорезивања (основни или *baseline* сценарио).

1.1. Пројекције макроекономских показатеља, ДЕП, март 2022

У Табели 1. су представљене посљедње пројекције Дирекције за економско планирање БиХ (ДЕП, март, 2022) номиналног и реалног раста БДП-а за период 2022-2025. У ДЕП-у се позивају на званичне податке Агенције за статистику БиХ (БХАС, фебруар 2022. године) према којима је БиХ у 2020. години забиљежила реални пад БДП-а од 3,2% у односу на претходну годину. На бази расположивих података националних рачуна за три квартала и краткорочних статистичких показатеља за четврти квартал 2021. године, ДЕП је процијенио да је БиХ у 2021. години забиљежила реални раст БДП-а од 5,4%.

Табела 1. Пројекција раста БДП-а, ДЕП, март 2022

	званични	пројекције				
		2020	2021	2022	2023	2024
Номинални раст	-3,0	6,0	5,4	4,4	4,7	5,0
Реални раст	-3,2	5,4	2,1	3,1	3,0	3,4

Извор: ДЕП, март 2022. године

1.1.1. Пројекције за 2022. годину

У ДЕП-овим пројекцијама макроекономских показатеља (март 2022. године) се наводи да су, услед инфлаторних притисака због прекида у глобалним ланцима снабдијевања због кризе узроковане вирусом корона и најновијих дешавања у односима између Русије и Украјине, као и због високе основице у претходној години (стопа раста 5,4%), извршили ревизију пројекције реалног раста БДП-а у 2022. години на 2,1%.

1.1.2. Пројекције за период 2023-2025

У ДЕП-у наводе да би, под претпоставком нормализације екстерних фактора и интерних динамика у БиХ, очекивана стопа реалног раста БДП-а требала износити 3,1% у 2023. години, 3,0% у 2024. години и 3,4% у 2025. години. ДЕП-ова претпоставка је да би кључни ослонац економског раста током овог периода требала представљати домаћа тражња кроз повећање приватне потрошње и инвестиција.

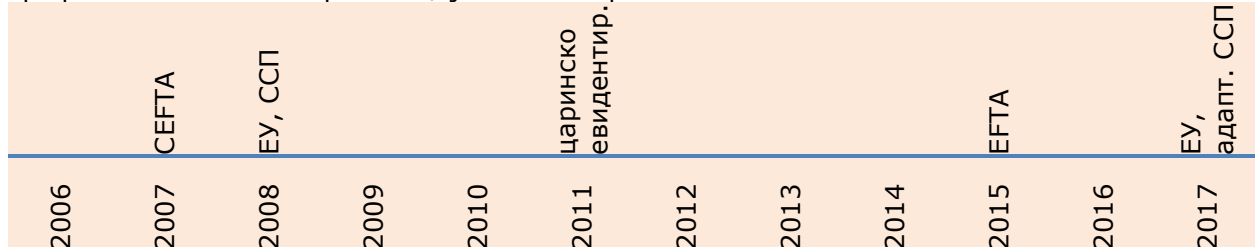
1.2. Текуће политике у области индиректног опорезивања

Обавезе и систем плаћања ПДВ-а регулишу се Законом о порезу на додату вриједност ("Службени гласник БиХ", бр. 9/05, 35/05, 100/08 и 33/17). Политика акциза регулисана је Законом о акцизама у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", бр. 49/09, 49/14, 60/14 и 91/17). Политика акциза на дуван у 2022. години утврђена је Законом о акцизама и Одлуком¹ Управног одбора УИО. Будући да је законски плафон укупне акцизе на цигарете од 176 КМ/1000 цигарета достигнут за све цјеновне категорије цигарета у 2019. години

¹Одлука о утврђивању специфичне и минималне акцизе на цигарете и износ акцизе на дуван за пушење за 2022. годину (Службени гласник БиХ бр. 67/21).

окончана је хармонизација са стандардима ЕУ у сфери опорезивања цигарета, док се на опорезивање резаног дувана примјењује политика према измјенама Закона из 2014. године.² Законом³ о царинској политици у Босни и Херцеговини уређују се основни елементи царинске политике, те општа правила и поступци који се примјењују на робу која се уноси и износи из царинског подручја Босне и Херцеговине.

Графикон 1. Фазе либерализације спољне трговине БиХ

Извор: Антић, Д. „Либерализација спољне трговине БиХ (2007-2017): импликације и компаративна анализа“, ОМА Билтен 152/153, март/април 2018, www.oma.uino.gov.ba.

1.3. Трендови наплате индиректних пореза

1.3.1. Наплата у периоду 2006-2021

Прикупљени приходи од индиректних пореза су, након дугорочног тренда раста,⁴ пали у 2020. години услед ефеката пандемије коронавируса. У 2006. години је прикупљено 4,12 млрд КМ нето прихода од индиректних пореза на ЈР УИО, а у 2019. години је износ нето наплаћених прихода увећан за чак 58,7% (6,54 млрд КМ) у односу на 2006. годину.⁵ У 2021. години је остварена рекордна номинална наплата прихода од индиректних пореза од оснивања УИО у износу од 6,92 млрд КМ.

Удио индиректних пореза са ЈР УИО у БДП-у је значајно варирао протеклих година (Табела 2). Од оснивања УИО (2006) се распон овог показатеља кретао од 16,6% (минимална вриједност, 2009. година) до 19,2% (максимална вриједност, 2007. година). У 2020. години је износио је 16,7%. Динамика индиректних пореза у БДП-у зависила је од бројних фактора: кретања пореских стопа и пореске основице, ефикасности наплате пореза, кретања потрошње, али и других категорија бруто друштвеног производа (инвестиције, увоз и извоз), које сем потрошње утичу на висину називника овог показатеља. Удио индиректних пореза са ЈР УИО у укупној потрошњи је такође варирао, а од 2014. до 2019. године имао је непрекидни тренд раста. У 2019. години је износио 19,9%, што је дотадашњи максимум од оснивања УИО, док је у 2020. години опао на 18,4%.

На основу података о прикупљеним приходима на ЈР УИО у 2021. години и процјена БДП-а и потрошње (ДЕП) за 2021. годину, процјена удјела индиректних пореза за ту годину у БДП-у износи 18,4%, а у потрошњи 20,3%. Процијењени удио индиректних пореза у потрошњи у 2021.г. представља највиши ниво од оснивања УИО.

² Нова политика је у примјени од 01.08.2014. (Измјене Закона о акцизама у БиХ „Службени гласник БиХ“ бр. 49/14)

³ Нови Закон о царинској политици („Службени гласник БиХ“ бр. 58/15) примјењиваће се од 1.8.2022. године (Савјет министара БиХ је на 48. Сједници одржаној 30.3.2022. године, на приједлог Управе за индиректно опорезивање, донио Одлуку о измјени Одлуке о провођењу Закона о царинској политици у Босни и Херцеговини, којом се помјера рок почетка њене примјене с 1.4.2022. на 1.8.2022.) а до тог датума се примјењује стари Закон о царинској политици („Службени гласник БиХ“ бр. 57/04, 51/06, 93/08, 54/10 и 76/11). Изузетак је члан 207. новог Закона који се примјењује од 25.04.2018.г.

⁴ У скоро свим годинама од оснивања УИО до 2019. године забиљежен је раст прикупљених прихода на ЈР УИО. Изузеци су били „кризна“ 2009. година када је остварен снажан пад прихода од 9,9%, те стагнација и блажи пад прихода у 2012. и 2013. години, респективно (Графикон 2).

⁵ Треба напоменути да ови износи не укључују заостале уплате индиректних пореза на рачуне ентитета, који су у почетним годинама након увођења ПДВ-а били значајнији.

Графикон 2. Нето приходи од индиректних пореза на ЈР УИО, 2006-2021

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Табела 2. Удио прихода од индиректних пореза са ЈР УИО у БДП-у и укупној потрошњи

(у %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 пр.
БДП	19,1	19,2	18,1	16,6	18,0	18,2	17,8	17,0	17,5	17,4	17,5	17,3	17,8	17,9	16,7	18,4
потрошња	18,8	19,3	18,0	16,6	17,7	17,9	17,6	17,1	17,5	18,0	18,7	18,9	19,7	19,9	18,4	20,3

Извор: Калкулација на основу података УИО, БХАС⁶ и ДЕП-ових пројекција за 2021. годину⁷

У Графикону 3. је удио индиректних пореза у БДП-у БиХ у периоду 2008-2021 разложен на компоненте, у складу са методологијом из OECD анализе⁸ на производ: (1) удјела прихода од индиректних пореза у укупној потрошњи и (2) удјела укупне потрошње у БДП-у. Из Графикона 3. се може закључити да је удио индиректних пореза у БДП-у и у потрошњи био на приближно једнаком нивоу све до 2015.г, до када се удио потрошње у БДП-у кретао на нивоу око високих 100%. Од 2015. године је наступио тренд пада удјела потрошње у БДП-у, а у 2020. години он износи 90,8%. Са падом удјела потрошње у БДП-у, од 2015. године је линија удјела индиректних пореза у потрошњи изнад линије њиховог удјела у БДП-у.

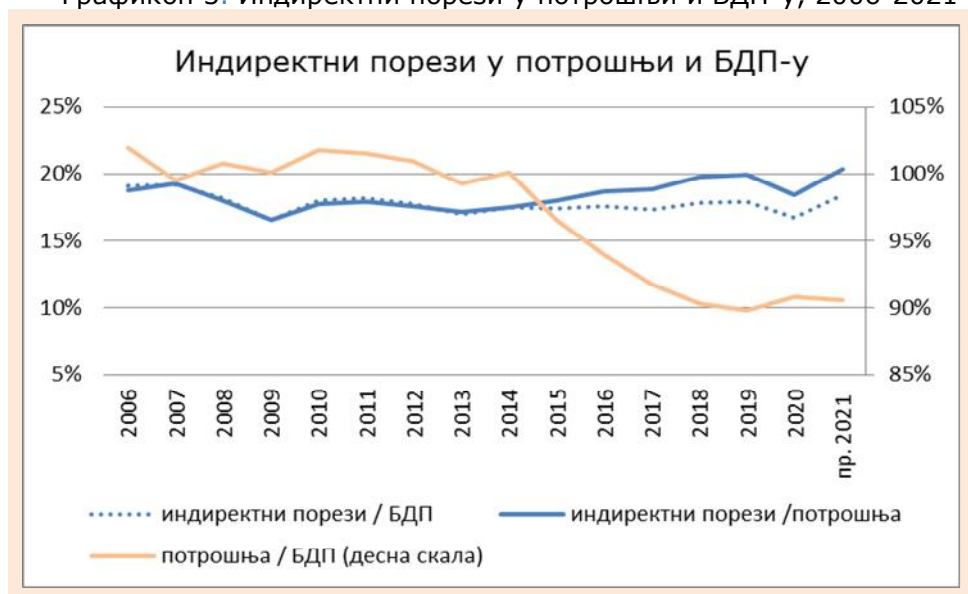
У 2020. години дошло је до поновног раста удјела потрошње у БДП-у. Са друге стране, удио индиректних пореза у БДП-у је опао за чак 1,18 п.п. у односу на претходну годину чиме он достиже ниво од 16,7%, свега 0,1 п.п. више него у „кризној“ 2009. години. Анализирано према компонентама из једначине OECD пад удјела индиректних пореза у БДП у 2020. години кумулативни је резултат пада удјела индиректних пореза у потрошњи од 1,52 п.п., те раста удјела потрошње у БДП-у од 1,0 п.п.

⁶ Бруто домаћи производ према производном, доходном и расходном приступу, 2020; 28.02.2022; Агенција за статистику БиХ и Бруто домаћи производ - ванредно саопштење од 19.07.2021. године; Агенција за статистику БиХ
⁷ ДЕП, март 2022.

⁸ Simon, H. and M. Harding (2020), "What drives consumption tax revenues?: Disentangling policy and macroeconomic drivers" OECD Taxation Working Papers.

Према процјенама ДЕП-а, удио потрошње у БДП-у 2021. години благо је опао на 90,5%. Процијењени удио индиректних пореза⁹ у БДП-у је у 2021. години порастао за 1,69 п.п., а у потрошњи за 1,92 п.п.,

Графикон 3. Индиректни порези у потрошњи и БДП-у, 2006-2021

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

1.3.2. Наплата у периоду јануар – март 2022.г.

Негативни ефекти пандемије COVID-19 вируса на наплату прихода од индиректних пореза анулирани су током другог полугодишта 2021. године. Либералније мјере за улазак у БиХ током љета 2021. резултовале су снажним растом наплате индиректних пореза од нерезидената (дијаспоре, туриста, прекогранични и малогранични промет) у трећем и четвртом кварталу 2021. године од 23,4% и 19,4%, што је у коначници донијело раст наплате индиректних пореза на нивоу године од 16,7% у односу на пандемијску 2020. годину, односно 5,8% у односу на до тада рекордну 2019. годину. Ни појава четвртог вала пандемије у јесен у ЕУ, нити примјена рестриктивних мјера у чланицама и окружењу, нису значајније погодиле потрошњу нерезидената у БиХ, поготово када се ради о нерезидентима из Хрватске у пограничним крајевима БиХ. Политика либералнијих мјера против пандемије у БиХ насупрот рестриктивних мјера у познатим европским скијашким центрима допринијела је афирмацији БиХ која је постала атрактивна туристичка дестинација за зимски туризам. Сем раста домаће потрошње и потрошње нерезидената други фактор раста прихода од индиректних пореза у првом кварталу 2022. јесте раст цијена деривата нафте на свјетском тржишту, па потом и цијена осталих берзанских добара и добара широке потрошње, прво због пандемије и политичких криза, а потом и због рата у Украјини. Експлозија увоза је донијела у првом кварталу 2022. високе стопе раста прихода од ПДВ-а као *ad valorem* пореза, а тиме и индиректних пореза, у чијој структури доминирају приходи од ПДВ-а (Графикон 4).

⁹ Ради се о процјенама удјела, с обзиром да су подаци за националне рачуне за 2021. годину процјене ДЕП-а, а не званични подаци БХАС.

Графикон 4. Мјесечна наплата индиректних пореза (мил КМ)

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

У првом кварталу 2022. остварена је врло висока стопа раста прихода од индиректних пореза од 18,9% у односу на први квартал 2021. године (Графикон 5, приказ лијево). Треба имати у виду да су строже мјере против пандемије COVID-19 вируса у БиХ биле на снази у првих пет мјесеци 2021. године, те је наплата због негативног ефекта мјера на економију и потрошњу била значајно нижа него у осталом дијелу године (вид. Графикон 4 и Графикон 5-приказ десно). Из тог разлога основица за поређење са наплатом прихода у 2022. је знатно нижа, што има за посљедицу да је математичким израчуном стопа раста индиректних пореза у првом кварталу 2022. знатно виша (Графикон 5, приказ десно).

Графикон 5. Наплата прихода од индиректних пореза у првом кварталу и промјене у наплати (кв/кв)

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Наплата прихода по врстама

Царине

Тренд високих стопа раста прихода од царина траје у континуитету од марта 2021. године (Графикон 6, приказ лијево). Раст прихода од царина последица је енормног раста увоза из ЕУ у дијелу добара које су под режимом царина и трећих земаља¹⁰. На нивоу првог квартала 2022. остварен је раст прихода од царина од 30,2%, настављајући тренд високих кварталних стопа раста из претходна три квартала (Графикон 6, приказ десно).

Графикон 6. Трендови у наплати прихода од царина

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

ПДВ

У марту су настављени позитивни трендови у наплати бруто ПДВ-а, који у континуитету трају од фебруара 2021. Може се примијетити да су мјесечне стопе раста и даље јако високе, но, и поред силазног тренда, далеко су изнад пројекција раста потрошње. У марту 2022. године наплата бруто ПДВ-а је расла за 23,4% у односу на наплату у марту 2021. Г. (Графикон 7).

Анализа структуре бруто ПДВ-а указује на закључак да је раст бруто наплате углавном резултат раста ПДВ-а на увоз. Позитивни трендови у наплати ПДВ-а на увоз трају у континуитету од фебруара 2021. године. У марту 2022. остварена је стопа раста од 34,7% (Графикон 8, приказ лијево).

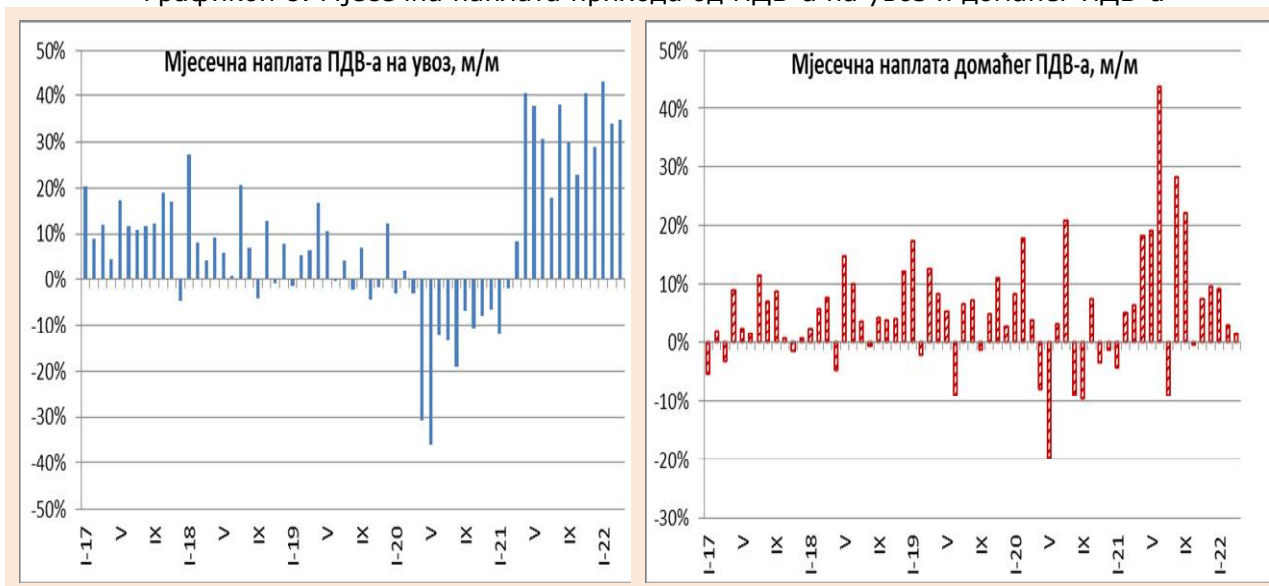
¹⁰ Према подацима Агенције за статистику БиХ у прва два мјесеца 2022. увоз из ЕУ је растао по стопи од 30,1%, а из трећих земаља чак 78%.

Графикон 7. Трендови у наплати бруто ПДВ-а, м/м

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Графикон 8. Мјесечна наплата прихода од ПДВ-а на увоз и домаћег ПДВ-а

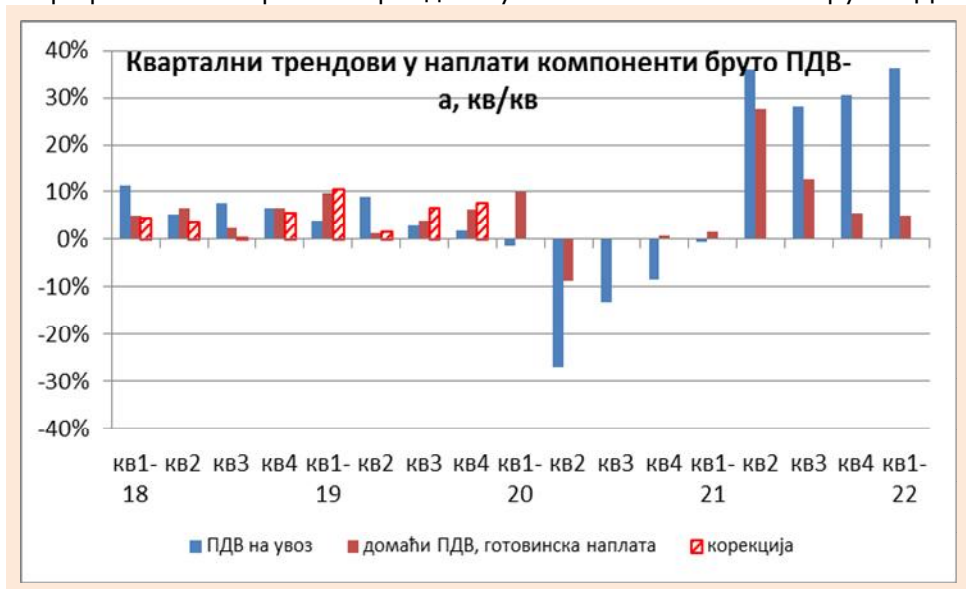

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

За разлику од трендова у наплати ПДВ-а на увоз, наплата домаћег ПДВ-а биљежи скромније стопе раста у посљедњих шест мјесеци, поготово у фебруару и марту 2022. када су остварене стопе раста од 3,1% и 1,6%, респективно (Графикон 8, приказ десно). У првом кварталу 2022. наплата ПДВ-а на увоз је забиљежила раст од 36,4%, а домаћег ПДВ-а од 5,1% (Графикон 9). Преглед кварталних трендова наплате компоненти бруто ПДВ-а показује растући тренд код ПДВ-а на увоз, што је и очекивано, с обзиром на раст увоза, који је додатно подстакнут растом цијена на свјетском тржишту. Насупрот томе, код наплате домаћег ПДВ-а евидентан је силазни тренд кварталних стопа раста, што може бити посљедица пада потрошње грађана због смањења куповне моћи у условима раста инфлације коју не прати раст зарада, али и због повећаних исплата поврата ПДВ-а увозницима. Наиме, могуће је да се, страхујући од наставка раста цијена на свјетском тржишту и несташице добара, увозе веће количине добара коју не може апсорбовати тржиште у БиХ у кратком року. Будући да је

у марту евидентирано 45 мил КМ неусклађених прихода, имајући у виду да се већи дио неусклађених прихода редовно односи на уплате ПДВ-а, при коначном усклађивању прихода може се очекивати и виша стопа раста домаћег ПДВ-а у марту 2022, а тиме и повећање стопе раста у првом кварталу 2022.

Графикон 9. Квартални трендови у наплати компоненти бруто ПДВ-а

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Исплате поврата ПДВ-а у марту 2022. су биле чак за 43,4% веће него у истом мјесецу 2021. (Графикон 10, приказ лијево). У првом кварталу 2022. забиљежен раст поврата од 38,1% (Графикон 10, приказ десно).

Графикон 10. Трендови у исплати ПДВ поврата

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

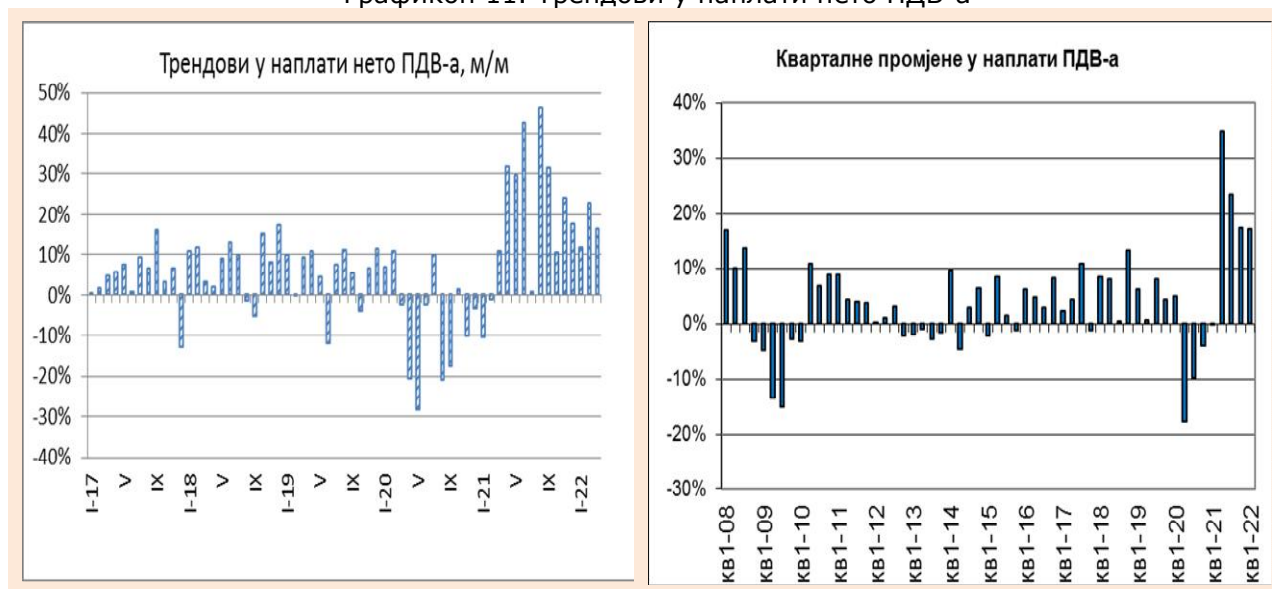
У првом кварталу 2022. обвезницима је враћено 158,3 мил КМ поврата ПДВ-а више него у истом периоду 2021., док су исплате поврата међународним пројектима биле мање за 23,7

мил КМ. Потребно је нагласити да се по први пут у анализи поврата ПДВ-а јављају поврати који су извршени страним пореским обвезницима¹¹.

Због снажног раста исплата поврата удио кумулатива поврата ПДВ-а у кумулативу бруто ПДВ у првом кварталу 2022. износи 29,6%, што је за 3,3 п.п. изнад удјела у истом периоду 2021. Висок удио поврата у бруто наплати ПДВ-а у првом кварталу посљедица је снажног раста извоза и увоза у посљедња два мјесеца 2021. и у прва два мјесеца 2022¹².

Висок раст исплата поврата је у само мањој мјери умањио нето ефекте наплате ПДВ-а, будући да је истовремено остварена и висока бруто наплата. У марту је остварен раст нето ПДВ-а од 16,3% (Графикон 11, приказ лијево). На нивоу првог квартала 2022. забиљежен је раст од 17,3%, што је идентично стопи раста у четвртном кварталу 2021. (Графикон 11, приказ десно). С обзиром да је у марту евидентирано 45 мил КМ неусклађених прихода, могу се очекивати и знатно више мјесечне и кумулативне стопе раста нето ПДВ-а у првом кварталу 2022. јер се већи дио неусклађених прихода редовно односи на уплате ПДВ-а.

Графикон 11. Трендови у наплати нето ПДВ-а

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

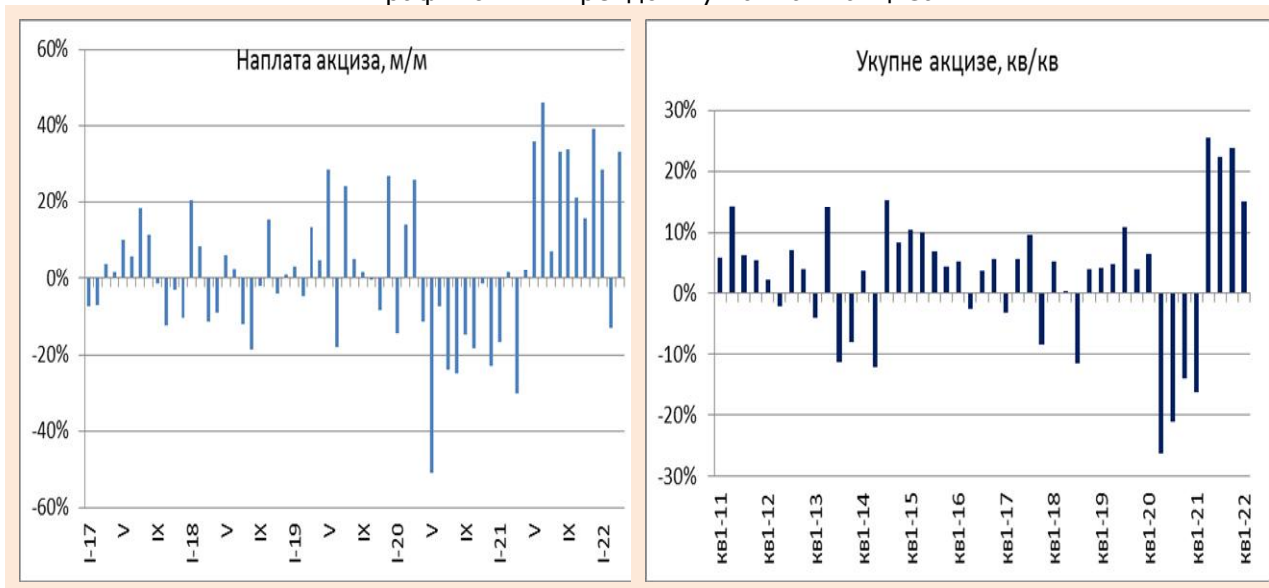
Акцизе и путарина

Наплата акциза у првом кварталу 2022. је снажно осцилирала. Високе стопе раста забиљежене су у јануару и марту, а у фебруару значајан пад (Графикон 12, приказ лијево). На нивоу квартала остварен је раст од 15,2%. Ипак, осцилације у наплати нису угрозиле позитиван тренд наплате акциза који траје у континуитету четири квартала (Графикон 12, приказ десно).

¹¹ Ради се о реализацији измјена Правилника о примјени Закона о ПДВ-у, на снази од децембра 2020., којима су, након вишегодишњег застоја у примјени Закона о ПДВ-у, дефинисана правила исплате поврата страним ПДВ обвезницима из активности на територији БиХ, а у складу са Тринаестом ПДВ Директивом ЕЗ и праксом чланица ЕУ.

¹² У складу са одредбама Закона о ПДВ-у поврати претежним извозницима се исплаћују у року од 30 дана од подношења ПДВ пријаве за мјесец у којем је настао извоз, а осталим извозницима и увозницима поврати се исплаћују у року од 60 дана од подношења ПДВ пријаве за мјесец у којем је извршен увоз/извоз.

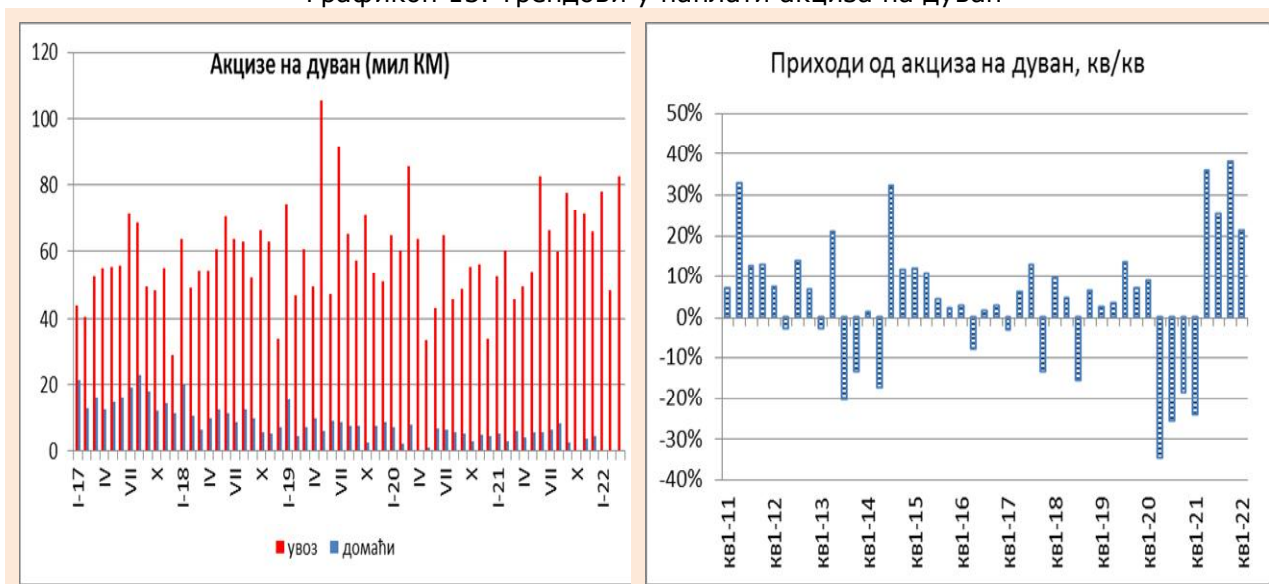
Графикон 12. Трендови у наплати акциза

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

У структури прихода од акциза доминирају акцизе на дуванске прерађевине и акцизе на деривате нафте. Осцилације у наплати акциза у првом кварталу су последица осцилација у наплати акциза на дуванске прерађевине, које су забиљежиле високе стопе раста у јануару и марту (чак 60,6%), те пад наплате у фебруару 2022. (Графикон 13, приказ лијево). На тржишту дуванских прерађевина у БиХ у првом кварталу 2022. десила се велика промјена, будући да је угашена домаћа дуванска индустрија након четири године рапидног смањења производње. Наведено се одразило и на аналитику прихода од акциза у којој од сада постоје само акцизе на увезене дуванске прерађевине (вид. Графикон 13, приказ лијево, „домаћи“).

Графикон 13. Трендови у наплати акциза на дуван

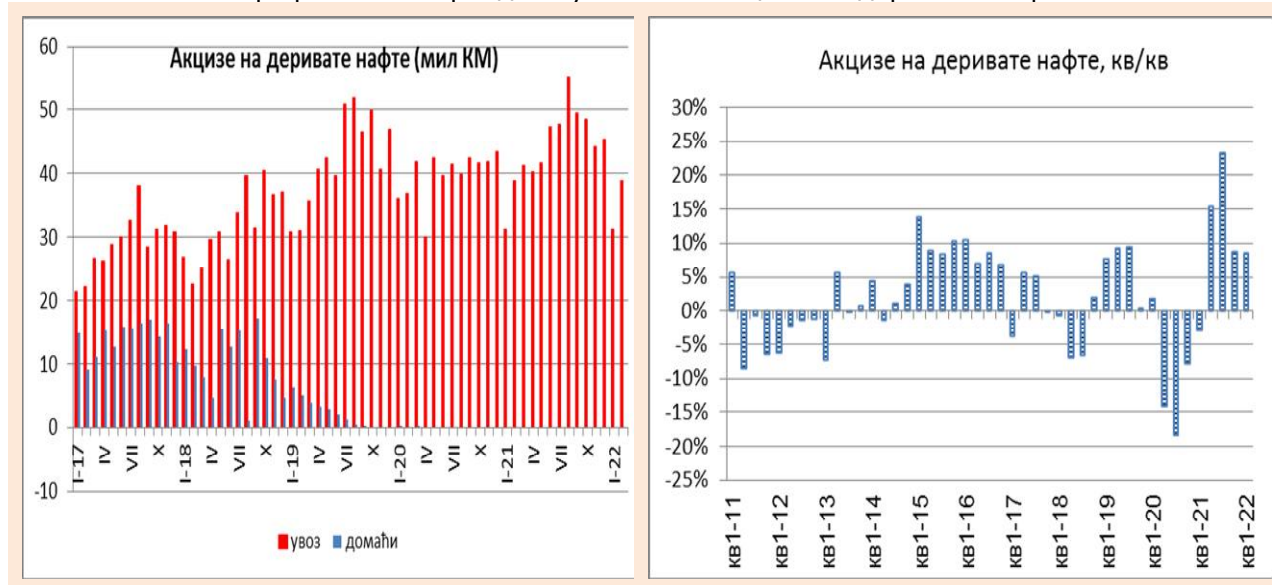
Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Након нестанка великог домаћег произвођача на тржишту БиХ остале су *de facto* само три иностране дуванске компаније. Наплата акциза на краћи рок је непредвидива јер је повезана

са пословним политикама те три компаније, а у основи нема директне везе са потрошњом, као код осталих акцизних производа, јер се акцизне маркице због производње изван БиХ преузимају најмање мјесец и по прије стављања цигарета у промет. И поред мјесечних осцилација у наплати у првом кварталу остварен је раст од 21,3%, чиме је настављена серија високих стопа раста из претходна три квартала (Графикон 13, приказ десно).

Важан фактор раста наплате акциза у првом кварталу јесте стабилна цјеновна политика дуванских компанија, које ове године нису повећавале цијене, за разлику од претходне двије године када су растом цијена настојале надокнадити губитке због смањења продаје, чак и кад је акцизна политика била непромијењена¹³. Стабилна цјеновна политика омогућује фокусирање на економију обима, што има за резултат веће кориштење капацитета, рентабилност пословања и раст добити. Поред цијена, које су конкурентне у односу на чланице ЕУ, расту продаје дуванских прерађевина у првом кварталу 2022. допринијела је и потрошња нерезидената (дијаспора, туристи, путници у транзиту, становници из пограничног појаса), која је повећана захваљујући благим епидемиолошким мјерама у односу на окружење и чланице ЕУ. Повратак нерезидената након празника у земље боравишта, крај распуста и скијашке сезоне у БиХ довели су, очекивано, до смањења потражње за дуванским прерађевинама, на што су реаговале дуванске компаније са захтјевима за издавање мањих количина акцизних маркица на које се уплаћују акцизе, што је имало за посљедицу пад наплате акциза у фебруару. Но, већ у марту су повећане наруџбе акцизних маркица у очекивању раста потрошње нерезидената за вријеме наступајућих вјерских и државних празника у априлу и мају, што је имало позитиван ефекат на наплату акциза у првом кварталу 2022.

Графикон 14. Трендови у наплати акциза на деривате нафте

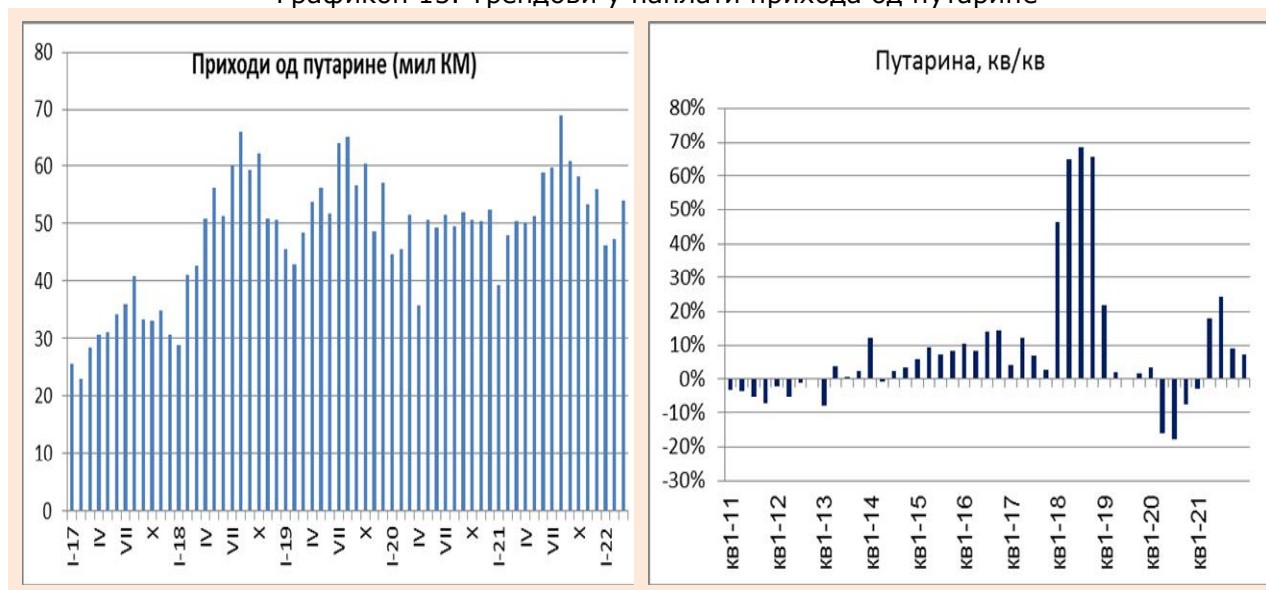
Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

У првом кварталу су забиљежене и осцилације у наплати акциза на деривате нафте, но, оне, због мањег пондера у структури нису детерминисале осцилације у наплати укупних акциза као што је случај са акцизама на дуванске прерађевине. Након снажног раста наплаћених прихода од акциза на деривате нафте у јануару 2022. од 20,9% у фебруару је остварен раст од само 0,2%. У марту је забиљежен раст наплате од 7% (Графикон 14, приказ лијево). Наплата акциза на деривате нафте је у позитивној зони раста већ четири квартала узастопно, при чему је раст од 8,5%, који је остварен у првом кварталу 2022., на нивоу је раста из

¹³ Посљедње повећање специфичне акцизе на цигарете било је за 2019. годину.

четвртог квартала 2021. (Графикон 14, приказ десно). Успоравање раста прихода од акциза на деривате нафте након зимских празника је било очекивано, као и у случају акциза на дуванске прерађевине, због смањене потрошње нерезидената. Ипак због цјеновне и пореске конкурентности деривата нафте у БиХ, захваљујући нижим стопама акциза и ПДВ-а, још увијек постоји потицај за већу потражњу од стране нерезидената који живе у пограничним подручјима и особа у транзиту. С друге стране, контракције домаће потрошње деривата нафте су очекиване због снажног раста малопродајних цијена због поремећаја на свјетском тржишту проузрокованих ратом у Украјини и политичком кризом глобалних размјера.

Графикон 15. Трендови у наплати прихода од путарине

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Графикон 16. Трендови у наплати прихода од акциза на кафу

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

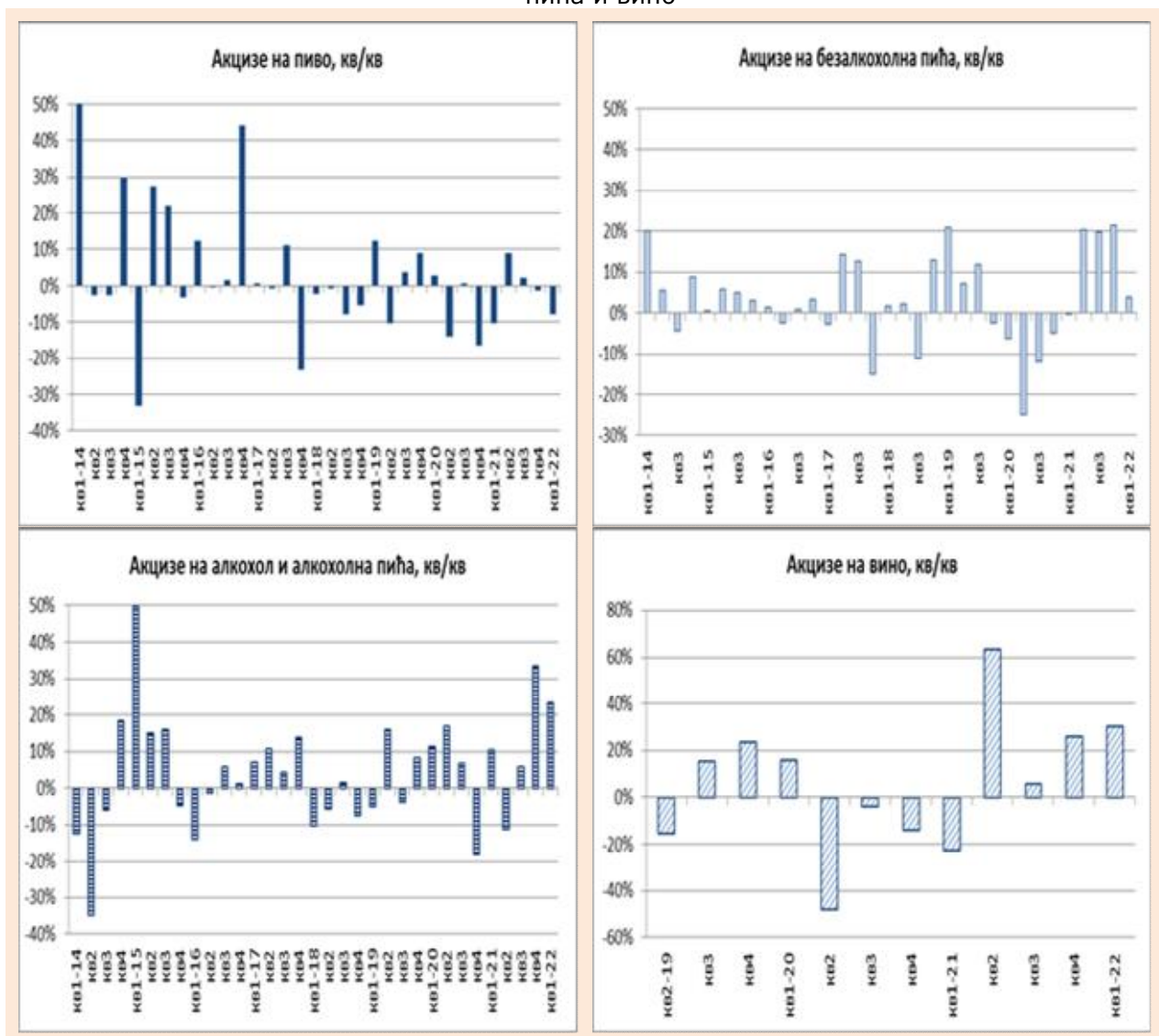
Наплата прихода од путарине прати наплату акциза на деривате нафте, са одређеним разликама које потичу од различитих основица на које се обрачунава и плаћа путарина, односно акцизе на деривате нафте. У односу на акцизе на деривате нафте стопа раста

прихода од путарине је нешто нижа, у фебруару чак и негативна (Графикон 15, приказ лијево), а на нивоу првог квартала стопа раста износи 7,2% (Графикон 15, приказ десно).

Наплата прихода од акциза на кафу је протеклих година била подложна снажним осцилацијама. Међутим у посљедња два квартала 2021. забиљежене су скромне стопе раста, а у првом кварталу и пад од 1,1% (Графикон 16), што представља изненађење с обзиром на раст потрошње осталих добара, посебно потрошње нерезидената и, посљедично, наплате акциза на дуванске прерађевине и деривате нафте.

Графикон 17. Трендови у наплати акциза на пиво, безалкохолна пића, алкохол и алкохолна пића и вино

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

У првом кварталу 2022. остварен је раст прихода од акциза на безалкохолна пића од 4%, акциза на вино од 30,2% и акциза на алкохол и алкохолна пића од 23,3%, чиме су настављени позитивни трендови из 2021. (Графикон 17). С друге стране, настављају се негативни трендови у наплати акциза на пиво, код којих је забиљежен пад наплате у првом квартлу 2022. од -7,8% (Графикон 17), при чему је наплата акциза у увозна пива на нивоу наплате из првог квартала 2021., док је наплата акциза на домаћа пива мања за чак 27,2%.

2. Пројекције прихода од индиректних пореза 2022-2025 (основни сценарио)

Пројекције прихода за период 2022-2025 доступне су у Табели 3. Како би се осигурала упоредивост пројектованих и наплаћених прихода од индиректних пореза, пројекције прихода од индиректних пореза приказане су на готовинској основи у складу са извјештајима УИО о наплати по врстама прихода. У Табели 4. су приказане пројекције прихода у % БДП-а.

Табела 3. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза (2022-2025), април 2022. године

Врста прихода (нето)	у мил КМ					Пројектована стопа раста			
	Извршење	Пројекција				2022	2023	2024	2025
		2021	2022	2023	2024				
ПДВ	4.429,9	4.915,3	5.069,4	5.214,8	5.365,6	11,0%	3,1%	2,9%	2,9%
Акцизе	1.475,9	1.565,7	1.605,9	1.641,9	1.681,4	6,1%	2,6%	2,2%	2,4%
Царине	324,4	363,5	389,3	412,7	441,2	12,0%	7,1%	6,0%	6,9%
Путарина	655,0	669,0	689,8	710,5	734,6	2,1%	3,1%	3,0%	3,4%
Остало	34,1	36,9	36,9	36,9	36,9	8,3%	0,0%	0,0%	0,0%
УКУПНО	6.919,3	7.550,4	7.791,2	8.016,7	8.259,7	9,1%	3,2%	2,9%	3,0%
Намјенска путарина *)	-409,1	-418,1	-431,1	-444,0	-459,2	2,2%	3,1%	3,0%	3,4%
СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	6.510,3	7.132,3	7.360,1	7.572,7	7.800,5	9,6%	3,2%	2,9%	3,0%

Напомена:

*) Намјенска путарина је до 1.2.2018. износила 0,10 КМ/литар деривата нафте, намијењен у цијелости за изградњу аутопутева, а од 1.2.2018. 0,25 КМ/литар деривата нафте, за изградњу аутопутева (0,20 КМ/литри) и изградњу и реконструкцију осталих путева (0,05 КМ/литри).

Табела 4. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза у % БДП-а, април 2022

Врста прихода (нето)	у % БДП-а				
	Извршење	Пројекција			
		2021	2022	2023	2024
ПДВ	11,8%	12,4%	12,3%	12,0%	11,8%
Акцизе	3,9%	4,0%	3,9%	3,8%	3,7%
Царине	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%	1,0%
Путарина	1,7%	1,7%	1,7%	1,6%	1,6%
Остало	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
УКУПНО	18,4%	19,1%	18,8%	18,5%	18,2%
Намјенска путарина	-1,1%	-1,1%	-1,0%	-1,0%	-1,0%
СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	17,3%	18,0%	17,8%	17,5%	17,1%

Извор података за БДП: БХАС, фебруар 2022 и Пројекције ДЕП-а, март 2022.

2.1. Пројекције за 2022. годину

Приликом израде пројекција прихода за 2022. годину не може се ослонити на сезонске шеме наплате прихода из 2020. и 2021. године, с обзиром да су оне изашле из ранијих оквира због ефеката вируса корона. Сезонска шема је уздрмана за све приходе који имају изражену сезонску компоненту (домаћи ПДВ, ПДВ на увоз, акцизе на безалкохолна пића, путарина и царине), те за укупне нето приходе код којих сезонска компонента није толико значајна. Мјесечна динамика прихода у 2020. години је потпуно одударала од тзв. *pre-COVID-19* сезонске шеме. Распон мјесечних стопа раста нето прихода (разлика између максималне и минималне вриједности) износио је 44,2 п.п. Иако се неким дијелом вратила на стари шаблон, наплата нето прихода од индиректних пореза у 2021. години такође поприлично одудара од старе сезонске шеме.¹⁴ У 2021. је распон мјесечних стопа раста нето прихода од индиректних пореза био још виши него у 2020. години и износио је високих 54,1 п.п. што је резултат: (1) поремећаја сезонске шеме у базној 2020. години, и (2) карактеристика сезонске шеме у 2021. години.

У првом кварталу 2022. године остварена је стопа раста нето прихода од индиректних пореза од 18,9% у односу на први квартал 2021. године. Према пројекцијама ДЕП-а, очекује се номинални раст БДП-а од 5,4% у 2022. години. Имајући у виду да висок раст прихода у првом кварталу 2022. године дијелом произилази из специфичности у статистичкој основици за поређење (ниска основица у првом дијелу 2021. године због строгих рестриктивних мјера у борби против вируса корона), те узимајући у обзир огромне непознанице у погледу дешавања у Украјини и развијања епидемиолошке ситуације у земљи и окружењу, **пројектована стопа раста прихода од индиректних пореза за 2022. годину износи 9,1%.**

2.1.1. ПДВ

Анализа трендова наплате у текућој години указује на снажан опоравак прихода од ПДВ-а. Наплату у првом кварталу 2022. карактерише врло висока стопа раста прихода од ПДВ-а на увоз, стабилна стопа раста прихода од домаћег ПДВ-а и високе исплате поврата (вид. дио 1.3.2. Наплата у периоду јануар – март 2022.г.). Пројектовани износ прихода од ПДВ-а у 2022. години износи 4.915,3 мил КМ, што је за 11,0% више од остварења у 2021. години. Пројекција је заснована на историјској сезонској шеми наплате појединих категорија ПДВ-а (која не укључује специфичности у претходне двије године), те кретањима и пројекцијама макроекономских показатеља.

2.1.2. Акцизе и путарина

Пројектовани износ укупних нето прихода од акциза у 2022. години износи 1.565,7 мил КМ, што је за 6,1% више од остварења у 2021.

Пројектовани износ нето прихода од путарине у 2022. години износи 669,0 мил КМ, што је за 2,1% више од остварења у 2021, а заснован је на текућим трендовима наплате, историјској сезонској шеми наплате (која не укључује податке за године са специфичностима), прогнозама макроекономских показатеља (ДЕП, март 2022), кретањима цијена деривата нафте и процјенама цјеновне еластичности потражње за дериватима нафте у БиХ (ОМА).

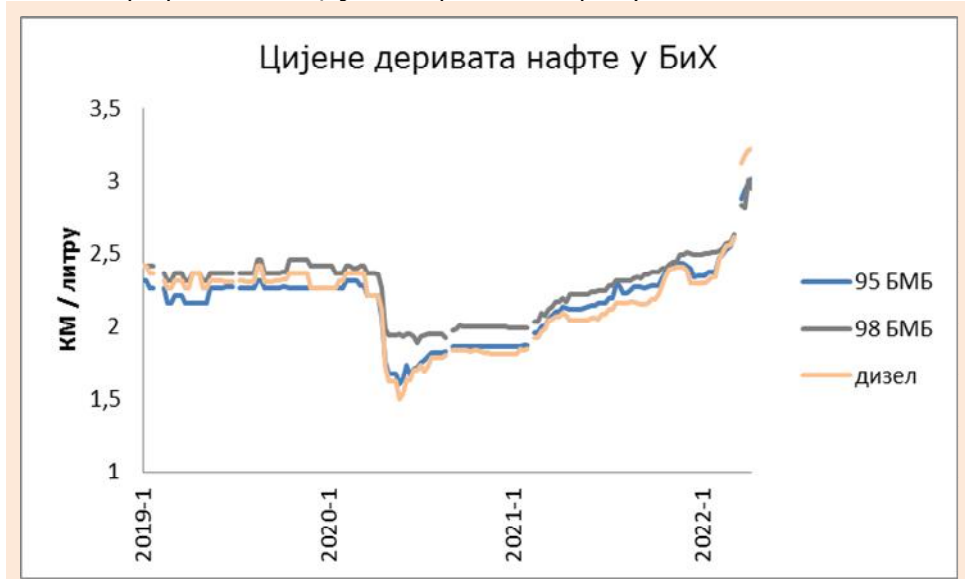
¹⁴ Опширније: Регоје, А. (2022). „Утицај пандемије вируса корона на динамику наплате прихода од индиректних пореза у 2020 и 2021. години“. ОМА Билтен бр. 201-202, март/април 2022, www.oma.uino.gov.ba. У анализи су, након калкулације сезонских индекса на основу података из периода 2010-2019, постављени регресиони модели и израчунати коефицијенти детерминације сезонских индекса и стварних удјела мјесечних износа појединих врста прихода у одговарајућем периоду, како би се приказало колико добро се сезонски индекси уклапају у стварне удјеле у поменутом периоду. Коефицијент детерминације сезонских индекса и стварних удјела мјесечних износа укупних нето прихода од индиректних пореза у периоду 2010-2019 износио је 77,5%. У 2020. години износио је свега 0,6%, док је у 2021. години порастао на 65,3%.

Приходи од акциза на деривате нафте

У 2021. години је у односу на 2020. годину укупна потрошња деривата нафте порасла за 12,2%. Раст потрошње дизел горива и бензина био је отприлике на једнаком нивоу, 12,5% и 12,8% респективно. Потрошња лож уља и течног нафтног плина је, са друге стране, пала и то за 4,3% и 9,6%, респективно. Потрошња керозина је, због изузетно ниске основице у 2020. години, порасла за огромних 145,4%. Због дијела изгубљене потрошње у 2020. години, ради ефеката вируса корона, та година не може бити референтна за поређење, па се, осим са 2020. годином, потрошња у 2021. г. треба упоредити и са 2019. годином. У односу на 2019. годину, потрошња у 2021. години је опала за 0,8%. У случају дизел горива порасла је за 2,8%, док је потрошња осталих категорија деривата опала: бензина за 8,7%, лож уља за 9,2%, керозина за 29,7% и течног нафтног плина за 28,2%.

Седмичне цијене¹⁵ дизел горива и бензина на тржишту БиХ имале су растући тренд од почетка до краја 2021. године, а годишњи просјеци седмичних цијена били су на нивоу испод просјека 2019. године и изнад просјека 2020. године. Цијене деривата нафте на тржишту БиХ снажно су пале у априлу и мају 2020. године, као посљедица пандемије вируса корона (Графикон 18). У 21. седмици 2020. године цијена дизел горива износила је свега 1,5 КМ/л, док је цијена горива БМБ-95 износила 1,6 КМ/л. Од 22. седмице 2020. године (крај маја) цијене деривата биљеже стални тренд раста. Дешавања у Украјини утицала су на интензивирање тренда раста цијена, тако да су, према посљедњим доступним објављеним подацима, у 15. недјељи 2022. године цијене дизел горива порасле за 40,3%, а цијене горива БМБ-95 за 28,2% у односу на 1. недјељу 2022. године, достижући нивое од високих 3,2 КМ/л и 3,0 КМ/л, респективно.

Графикон 18. Цијене деривата нафте у БиХ по седмицама

Извор: Преглед ОМА на основу података Интернационал Род Транспорт Унион-а, преузетих са web странице Спољнотрговинске коморе БиХ, <https://www.komorabih.ba/>

Узимајући у обзир све наведено (трендове потрошње и цијена деривата нафте), као и прогнозе макроекономских показатеља (ДЕП, март 2022), те процјене цјеновне еластичности потражње за дериватима нафте у БиХ (ОМА), пројектовани износ нето прихода од акциза на

¹⁵ На web страници Спољнотрговинске коморе БиХ објављују се седмичне цијене деривата нафте на тржишту БиХ (подаци *International Road Transport Union-a*). Извор: <https://www.komorabih.ba/>

деривате нафте за 2022. годину износи 533,4 мил КМ, што је за 1,7% више од остварења у 2021.

Приходи од акциза на дуван

Полазиште за пројекције прихода од акциза на дуванске прерађевине за 2022. јесу трендови на тржишту дуванских прерађевина и наплата прихода од акциза у 2021. и текући трендови у првом кварталу 2022. Према доступним подацима о издатим акцизним маркицама за прва два мјесеца 2022. године просјечна пондерисана цијена цигарета је била за 2,1% мања у односу на просјечну пондерисану цијену увезених цигарета у 2021¹⁶, што представља изненађење, имајући у виду општи тренд раста цијена добара и услуга узрокован поремећајем на свјетском тржишту енергената и ратом у Украјини. Очигледно су дуванске компаније учиниле неочекиван заокрет у наступу на тржишту БиХ, те су, водећи политику економије обима, уз ниже цијене, остварили раст продаје цигарета у зимској сезони. Потребно је нагласити да се нижа просјечна пондерисана цијена цигарета може остварити и без смањења цијена појединих брендова цигарета, на начин да се варира структура пласмана цигарета у правцу веће понуде јефтинијих цигарета. Међутим, с обзиром на неизвјесну политичку ситуацију и проблеме у снабдијевању енергентима могуће су и мање корекције цијена цигарета навише, што зависи од удјела енергената у структури цијене коштања и трошковима транспорта од производних капацитета / складишта увозника до БиХ. У 2022. години ограничења потрошње нерезидената су и даље присутна, мада у мањој мјери. Могућа су ограничења због наставка пандемије у чланицама ЕУ у којима је највећа дијаспора из БиХ, док су ограничења уноса дуванских прерађевина која су уведена при уносу у Хрватску и остале чланице ЕУ и даље на снази. Но, трендови у првом кварталу 2022. указују на раст потрошње нерезидената у свим сегментима (дијаспора, туризам, транзит, прекогранична потрошња), што може значајно компензовати потрошњу која се трајно губи због наставка тренда одлива радно способног становништва из БиХ. У таквим околностима могућа је и прекомпозиција структуре пласмана цигарета у корист брендова са вишим малопродајним цијенама, што може утицати на раст просјечне пондерисане цијене цигарета у љетној сезони. С обзиром на описане претпоставке очекује се раст продаје цигарета и вриједности тржишта цигарета који би требао премашити рекордну 2019. годину. Економска криза у земљи, која погоршава животни стандард грађана, може имати за посљедицу супституцију цигарета резаним дуваном, но то не би требало имати утјицај на наплату акциза због ниског пондера акциза на дуван за пушење у укупно наплаћеним приходима од акциза. Под наведеним претпоставкама у 2022. се очекује раст наплате акциза на дуванске прерађевине од 9,2%.

2.1.3. Царине

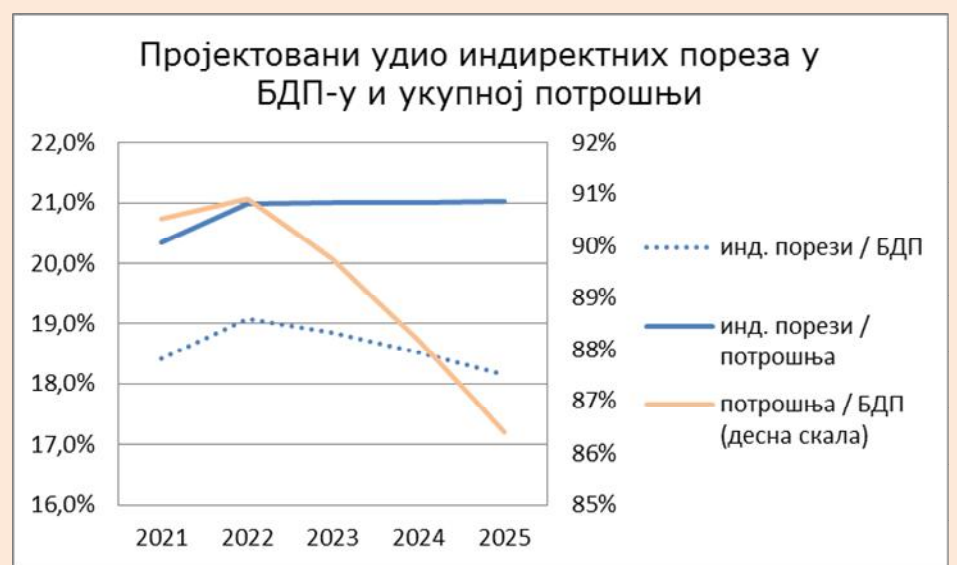
Према подацима Агенције за статистику БиХ у периоду јануар-фебруар 2022. године је увоз роба у БиХ порастао за 44%. У вријеме израде пројекција доступни су подаци УИО, према којим је у марту остварен раст увоза од 41,3% што је одржало раст увоза на нивоу квартала на високих 43,2%. Имајући у виду трендове наплате прихода од царина и пројекције раста увоза (ДЕП, март 2022), за 2022. годину се пројектује нето наплата царина у износу од 363,5 мил КМ, што је за 12,0% више од наплате у претходној години.

2.2. Пројекције за период 2023-2025

Пројектоване стопе раста нето прихода од индиректних пореза за 2023., 2024. и 2025. годину износе 3,2%, 2,9% и 3,0%, респективно. Пројекција прихода у наведеном периоду заснована је на пројектованим релевантним макроекономским показатељима, историјској сезонској шеми наплате и пројекцијама појединих категорија прихода за 2022. годину.

¹⁶ За компарацију су узете цијене увезених цигарета у 2021. с обзиром да је од 2022. укинута производња домаћих цигарета.

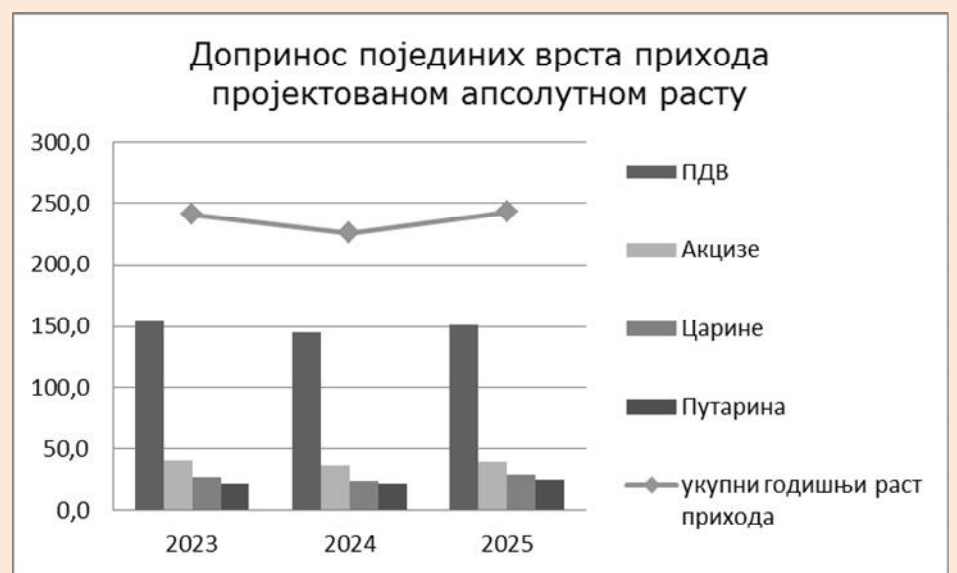
Графикон 19. Пројектовани удио индиректних пореза у БДП-у и укупној потрошњи

Извор: Преглед ОМА на основу пројекција прихода индиректних пореза (ОМА, април 2022) и пројекција макроекономских показатеља (ДЕП, март 2022)

За разлику од пројектованог пада индиректних пореза у БДП-а у периоду 2023-2025 (вид. Табела 4, Дио 2. Пројекције прихода од индиректних пореза 2022-2025), пројектовани удио прихода од индиректних пореза (ОМА) у потрошњи (ДЕП) у наведеном периоду је стабилан на нивоу од 21%. Пад пројектованог удјела индиректних пореза у БДП-у у периоду 2022-2024 кумулативни је резултат стагнације пројектованог удјела индиректних пореза у потрошњи и пројектованог пада потрошње у БДП-у (Графикон 19).

Графикон 20. Допринос појединих врста прихода пројектованом апсолутном расту

Извор: Преглед ОМА на основу пројекција прихода од индиректних пореза (ОМА, април 2022)

Највећи генератор годишњег апсолутног раста прихода од индиректних пореза у наведеном периоду је ПДВ, с обзиром на његово значајно учешће у приходима, те планираним стабилним стопама раста. Након тога, апсолутном расту прихода највише доприносе акцизе.

Приходи од путарина и царина доприносе апсолутном расту прихода на приближно једнаком нивоу (Графикон 20).

Због неизвјесности у вези са окончањем екстерних ограничења потрошње (пандемија COVID-19 вируса, политичке кризе и рат у Украјини), који могу значајно промијенити структуру потрошње у корист есенцијалних добара и услуга у условима реално смањених доходака због растуће инфлације, у периоду 2023-2025 очекује се скромнији раст наплате акциза на дуванске прерађевине. У наведеним околностима позитивна чињеница је да цијели хоризонт пројекција подразумева непромијењену политику опорезивања цигарета. И у наредним годинама очекује се да ће дуванске компаније наставити са политиком економије обима и стабилних цијена, која због већег кориштења производних капацитета и нижих трошкова по јединици мјере, омогућава раст прихода од продаје и добити¹⁷. Због нестабилности цијена енергената на свјетском тржишту могућ је благи раст малопродајних цијена цигарета, што ће довести и до раста пореског оптерећења дувана за пушење¹⁸. Вриједност тржишта дуванских прерађевина ће и у наредном средњорочном периоду углавном одражавати домаћу потрошњу цигарета, с тим да је и даље велики фактор ризика одлив радно способног становништва и цијелих породица, чија ће потрошња цигарета у највећем дијелу бити изгубљена. Може се очекивати даљи опоравак потрошње нерезидената, поготово кад се ради о дијаспори и туризму, а раст потрошње цигарета за купце-нерезиденте у транзиту и прекограничном појасу у највећој мјери ће зависити од редовитости снабдијевања тржишта деривата у БиХ у условима свјетске кризе енергената. Само количинска ограничења у набавци деривата нафте могу ограничити конкурентност БиХ у односу на земље у окружењу и најближе чланице ЕУ због најнижих малопродајних цијена деривата, а тиме и угрозити потрошњу осталих добара, укључујући и цигарете. У таквим неизвјесним околностима очекује се да ће вриједност тржишта дуванских прерађевинама расти по нижим стопама у односу на макроекономске пројекције потрошње. Под наведеним претпоставкама у 2023., 2024. и 2025. години очекује се скромнији раст прихода од акциза на дуванске прерађевине од 2,5%, 1,9% и 1,9%, респективно.

Графикон 21. Пројекција прихода од акциза на дуван

Извор: Преглед ОМА на основу пројекција прихода од индиректних пореза (ОМА, април 2022)

¹⁷ За илустрацију колико је значајна интерна економија за профитабилност сваког бизниса указује чињеница да се након гашења домаћих производних дуванских капацитета страним компанијама исплати производити бивше домаће брендове цигарета у другим државама и поред неупоредиво виших трошкова транспорта, поготово у вријеме енергетске кризе, и дистрибуције у односу на симболичне трошкове транспорта локалног произвођача.

¹⁸ Разлог је методологија израчуна стопа акцизе на дуван за пушење, који, према важећем Закону, зависи од просјечне пондерисане цијене цигарета.

3. Разлике у односу на претходне пројекције прихода од индиректних пореза

Пројекције прихода од индиректних пореза уско су везане за ДЕП-ове пројекције БДП-а и његових компоненти. Свако одступање извршења параметара из националних рачуна од њихових пројектованих вриједности представља ризик за пројекције прихода.

3.1. ДЕП, ревизија пројекција макроекономских показатеља за БиХ

3.1.1. Ревизија пројекција за 2021. годину

Из Графикана 22. се могу видјети посљедње и претходне пројекције номиналног БДП-а за 2021. годину као и пројектоване стопе номиналног и реалног раста. Видимо да је све наведено ревидирано навише. Пројекција номиналног БДП-а је ревидирана за 772 мил КМ, док су пројекције номиналног и реалног раста ревидиране за 2,1 и 2,3 п.п., респективно. При томе треба имати у виду снажне ревизије пројекција номиналног раста увоза за чак 15,2 п.п., а извоза за високих 18,8 п.п. (Графикон 24).

Графикон 22. Процјене ДЕП-а за БДП у 2021. години

Извор: Презентација ОМА-е на основу пројекција ДЕП-а

3.1.2. Ревизија пројекција за 2022. годину

Пројекције номиналног износа БДП-а за 2022. годину ревидиране за +1.143 мил КМ. Номинална стопа раста БДП-а ревидирана за +0,9 п.п., док је пројекција реалне стопе раста БДП-а ревидирана за -1,3 п.п. (Графикон 23). Пројекције номиналног раста увоза и извоза су, као и за 2021. годину, снажно ревидиране и то за +12,2 п.п и +11,9 п.п (Графикон 24).

Графикон 23. Процјене ДЕП-а за БДП у 2022. години

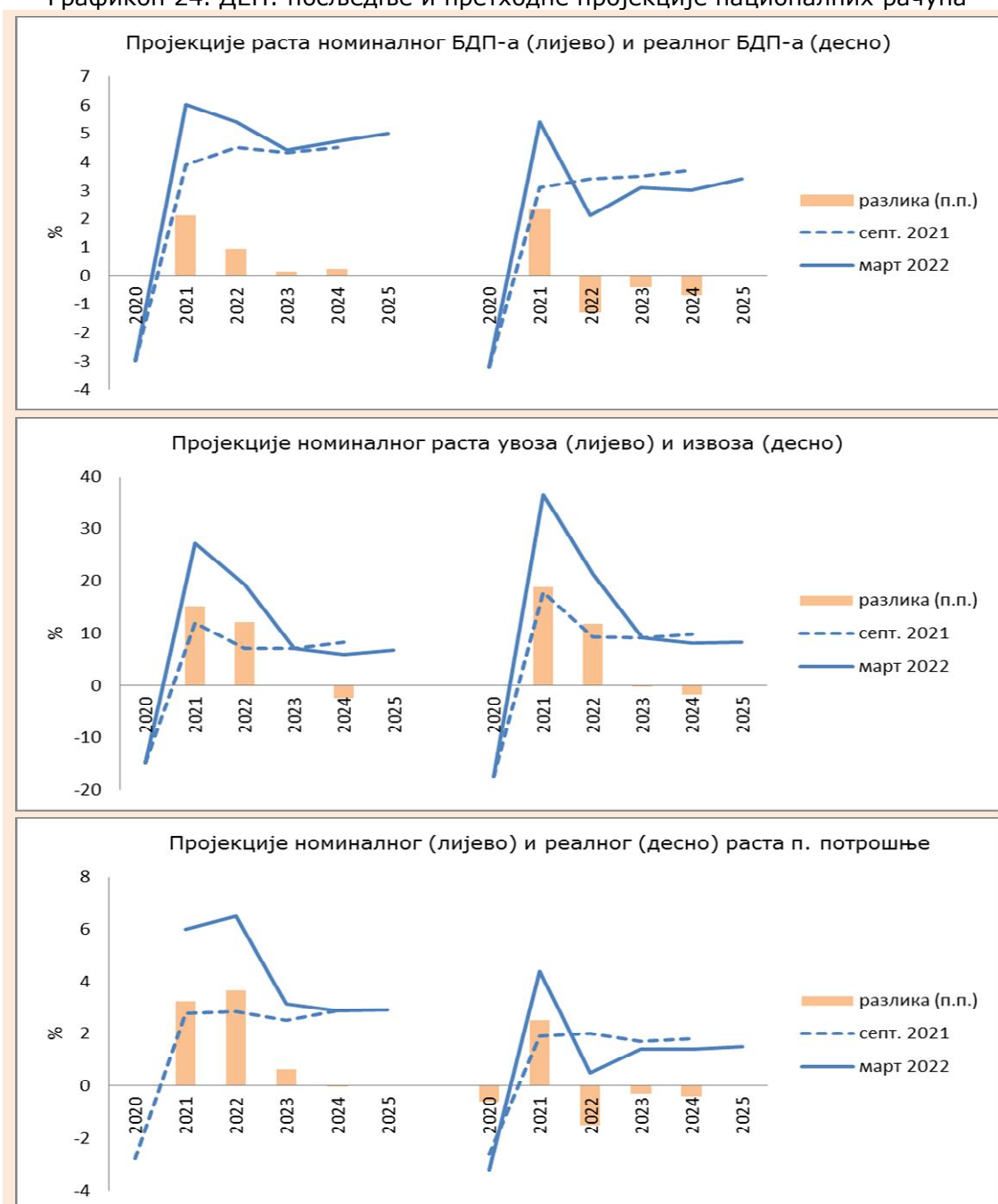

Извор: Презентација ОМА-е на основу пројекција ДЕП-а

3.1.3. Ревизија пројекција за 2023. и 2024. годину

У Графикону 24. приказане су пројекције БДП-а и компоненти за период 2020-2025 у односу на пројекције из септембра 2021., одакле се може видјети ревизија за 2023. и 2024. годину. Пројекције се не могу поредити за 2025. годину, с обзиром да та година није била обухваћена ДЕП-овим пројекцијама из септембра 2021. године. У односу на пројекције из септембра 2021. године, пројекције номиналног раста БДП-а ревидиране су за свега +0,1 п.п. и +0,2 п.п., за 2022. и 2023. годину, респективно, док су пројекције реалног раста БДП-а за наведене године, са друге стране, ревидиране наниже и то за -0,4 п.п. и -0,7 п.п.. За 2022. и 2023. годину нису вршене високе ревизије стопа раста увоза и извоза, као што је то био случај за претходне двије године (Графикон 24).

Графикон 24. ДЕП: посљедње и претходне пројекције националних рачуна

Извор: Презентација ОМА-е на основу пројекција ДЕП-а из марта 2022. и септембра 2021.

3.2. ОМА, ревизија пројекција прихода од индиректних пореза

3.2.1. Разлике извршења прихода у 2021. години и ревидираних пројекција из октобра 2021.

У 2021. години наплаћено је 6.919,3 мил КМ нето прихода од индиректних пореза што је за 108,5 мил КМ више од пројекције из октобра (6.810,9 мил КМ). Највећи "пребачај" пројекција био је на приходима од ПДВ-а (76 мил КМ), а затим на акцизама (21,4 мил КМ) и царинама (17,2 мил КМ). Што се тиче прихода од акциза, од укупног пребаченог износа 22,5 мил КМ односи се на акцизе на дуван. Пројекције прихода од акциза на деривате нафте остварене су

за 1,7 мил КМ ниже од октобарске пројекције, пројекције акциза на безалкохолна пића за 1 мил КМ више, док су остале категорије акциза остварене сса на нивоу октобарске пројекције. Пројекције прихода од путарине остварене су на нивоу од 2,9 мил КМ испод октобарске пројекције (Графикон 25).

Графикон 25. Разлике извршења прихода од индиректних пореза у 2021. години и пројекција из октобра 2021.

Извор: Презентација ОМА-е на основу пројекција ОМА из октобра 2021.г. и података УИО

Према статистици робне размјене Агенције за статистику БиХ, увоз у БиХ је износио 21.596,9 милиона КМ, што је за 27,9% више него у претходној години.¹⁹ У пројекцијама прихода од индиректних пореза ОМА-е из октобра је наведено сљедеће: "Према подацима Агенције за статистику БиХ у периоду јануар-август 2021. године је увоз роба у БиХ порастао за 22,6%. У вријеме израде пројекција доступни су подаци УИО, према којим је у септембру остварен раст увоза од 34,8% што је довело раст увоза на нивоу три квартала на 23,7%." Пројекција номиналног раста увоза роба и услуга у ДЕП-овом документу из септембра 2021. године, на коме су се заснивале октобарске пројекције прихода од индиректних пореза, износила је свега 12%. Иако је ОМА пројекцирала приходе на бази текућих кретања увоза и трендова припадајућих прихода од индиректних пореза, раст увоза до краја године је премашио раст истог на нивоу тада расположивих података за девет мјесеци, а да не говоримо о ДЕП-овој пројекцији. Стога се вишак остварених прихода од ПДВ-а у односу на пројекције односи искључиво на приходе од ПДВ на увоз, због више оствареног раста увоза на нивоу године од оног за девет мјесеци 2021. Исти је разлог више остварених прихода од царина у односу на октобарске пројекције.

Ситни подбачај прихода од акциза на нафту и нафтне деривате и путарине (заједно -4,5 мил КМ) резултат је нешто ниже потрошње деривата од оне на коју су указивали сезонски индекси. Нешто нижа потрошња деривата од очекиване вјероватно је узрокована растом цијена деривата на тржишту БиХ у задњем кварталу 2021. године.

Већа наплата прихода од акциза на дуванске прерађевине у 2021. у односу на ревидиране пројекције из октобра 2021. резултат је промјене стратегије наступа на тржишту великих дуванских компанија. Умјесто фокусирања на цјеновну политику, што је имало за посљедицу раст малопродајних цијена цигарета чак и у годинама када није било повећања акциза, те, посљедично пад продаје и прихода од акциза, у 2021. години дуванске компаније су се

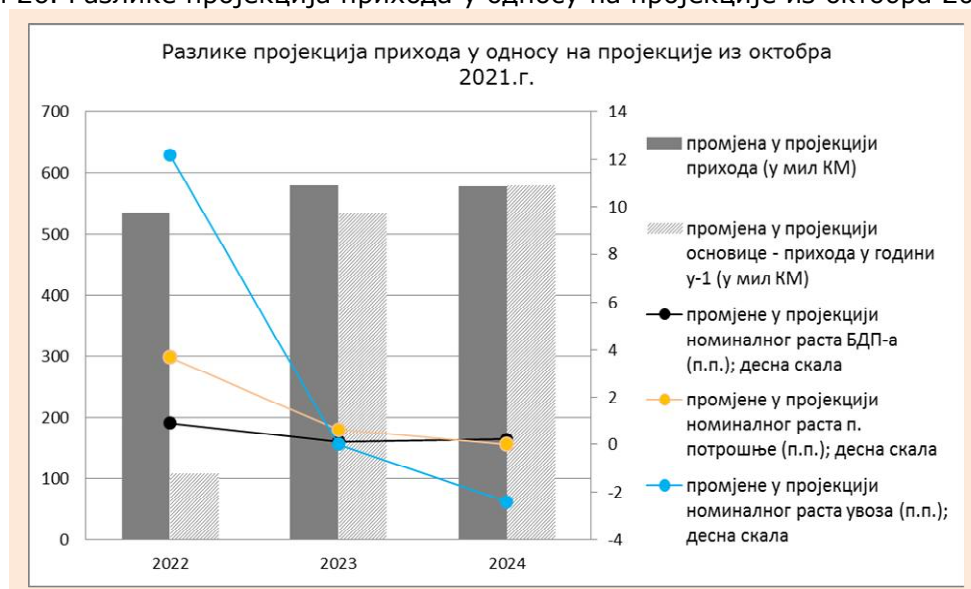
¹⁹ Статистика робне размјене БиХ са иностранством, јануар-децембар 2021; 20.01.2022. www.bhas.gov.ba

окренуле економији обима. Такав заокрет је уз стабилне малопродајне цијене цигарета донио раст продаје, а тиме и прихода од акциза на дуванске прерађевине. Повољном тренду наплате акциза на дуванске прерађевине у четвртм кварталу 2021. значајно је допринијела политика благих *anti-covid* мјера у БиХ насупрот строжих мјера у чланицама ЕУ, којима је БиХ постала озбиљан конкурент у зимском туризму. Повећани раст наплате акциза на дуванске прерађевине дијелом је и посљедица прелијевања прихода из 2022. у 2021. Због специфичног начина плаћања акциза у моменту преузимања акцизних маркица²⁰, а не у вријеме увоза или стављања у промет, дио прихода од акциза који се односе на потрошњу нерезидената почетком 2022. (празници, сезона скијања) наплаћен је у 2021. години.

3.2.2. Разлике пројекција прихода за 2022-2024 у односу на ревидиране пројекције из октобра 2021. године

У односу на ревидиране пројекције из октобра 2021. године, пројекције прихода за 2022., 2023. и 2024. годину ревидиране су за +534,9 мил КМ, +579,8 мил КМ и +578,5 мил КМ, респективно. Ревизија је кумулативни резултат корекција у основици (извршење или пројекција прихода за претходну годину: $y-1$), и ревизија стопа раста макроекономских показатеља за текућу годину (Графикон 26).

Графикон 26. Разлике пројекција прихода у односу на пројекције из октобра 2021. године

Извор: Презентација ОМА-е на основу пројекција прихода (ОМА) и пројекција макроекономских показатеља (ДЕП)

На основу приказа из Графикона 26. се може закључити да ревизија за 2022. годину потиче од промјене у основици (+108,5 мил КМ, вид. Дио 3.2.1. Разлике извршења прихода у 2021. години и ревидираних пројекција из октобра 2021), те од високих ревизија навише пројекција макроекономских показатеља (БДП, увоз, потрошња; десна скала Графикона 26). Са друге стране, ревизија пројекција за 2023. и 2024. годину углавном произилази из ревизије основице (пројекције прихода за годину $y-1$, односно за 2022. и 2023. годину), док је ревизија пројекција макроекономских показатеља занемарива, или чак негативна (пројекције раста увоза за 2024).

Разлике у пројекцијама прихода од дуванских прерађевина у периоду 2022-2024, осим ревизије макроекономских пројекција потрошње навише, посљедице су и политике бољег

²⁰ Потребно је најмање мјесец и по да се након преузимања акцизних маркица у БиХ оне извезу, цигарете произведу и увезу у земљу.

кориштења интерне економије од стране дуванских компанија, што је резултовало стабилним малопродајним цијенама и растом продаје цигарета, а тиме и растом прихода од акциза.

4. Ризици

Имајући у виду огромне непознанице у тренутку израде пројекција о јачини и трајању шока узрокованог пандемијом вируса корона, те кориштене претпоставке (ДЕП, макроекономске пројекције), **истичемо да постоје значајни ризици за остварење пројекција прихода од индиректних пореза, при чему преовладавају ризици лошијег исхода.** С обзиром на основне поставке пројекција индиректних пореза и укупне економске услове у БиХ и у свијету, остварење пројектованог нивоа прихода од индиректних пореза у периоду 2022-2025 је подложно сљедећим ризицима: (1) свим ризицима за остварење пројектованих макроекономских показатеља (ДЕП) и (2) ризицима који се односе на саму наплату прихода од индиректних пореза и борбу против сиве економије.

Пројекције прихода од индиректних пореза су уско везане за пројекције макроекономских показатеља ДЕП-а. Сви ризици које ДЕП помиње у својим пројекцијама по аутоматизму представљају и ризике за пројекције прихода од индиректних пореза, пошто свако одступање реализације ДЕП-ових параметара од њихових пројектованих вриједности неизбјежно доводи и до одступања реализованих од пројектованих прихода од индиректних пореза. У ДЕП-овим пројекцијама из марта 2022. године наводе да се ризици за њихове пројекције могу класификовати у двије групе, и то на спољне и унутрашње, при чему су спољни ризици доста извјеснији и утицајнији на кретање економског раста у БиХ. У истом документу наводи се сљедеће: *„...након стабилизације епидемиолошких прилика које су везане за Covid 19, почетком 2022. године дошло је до ескалације сукоба Украјине и Русије што ће несумњиво имати негативне економске посљедице по глобалну економију и самим тим и Босну и Херцеговину. Даљња ескалација украјинске кризе, као и јачање инфлаторних притисака како на глобалном (плану, оп. ОМА).. тако у Босни и Херцеговини засигурно би имали негативан утицај на потрошњу, инвестиције, спољнотрговинску размјену а самим тим и на пројекције економског раста у основном сценарију.“*²¹

У ризике који могу угрозити извршење пројекција наплате прихода од индиректних пореза у сфери политике и администрирања индиректним порезима можемо убројати сљедеће:

- Слабљење борбе против црног тржишта дуванских прерађевина након окончања хармонизације пореског оптерећења цигарета у БиХ са стандардима ЕУ;
- Слабљење борбе против ПДВ превара, поготово у сфери поврата, који, у ситуацији пада запослености и неликвидности обвезника постају атрактивни за преваре;
- Предлагане измјене политике индиректног опорезивања као што су: диференциране стопе ПДВ-а, привремено укидање акциза на деривате, промјена режима наплате акциза на увозне дуванске прерађевине. Наведене измјене легислативе могле би довести до значајног пада прихода од индиректних пореза.

Додатак: Посљедње пројекције међународних институција

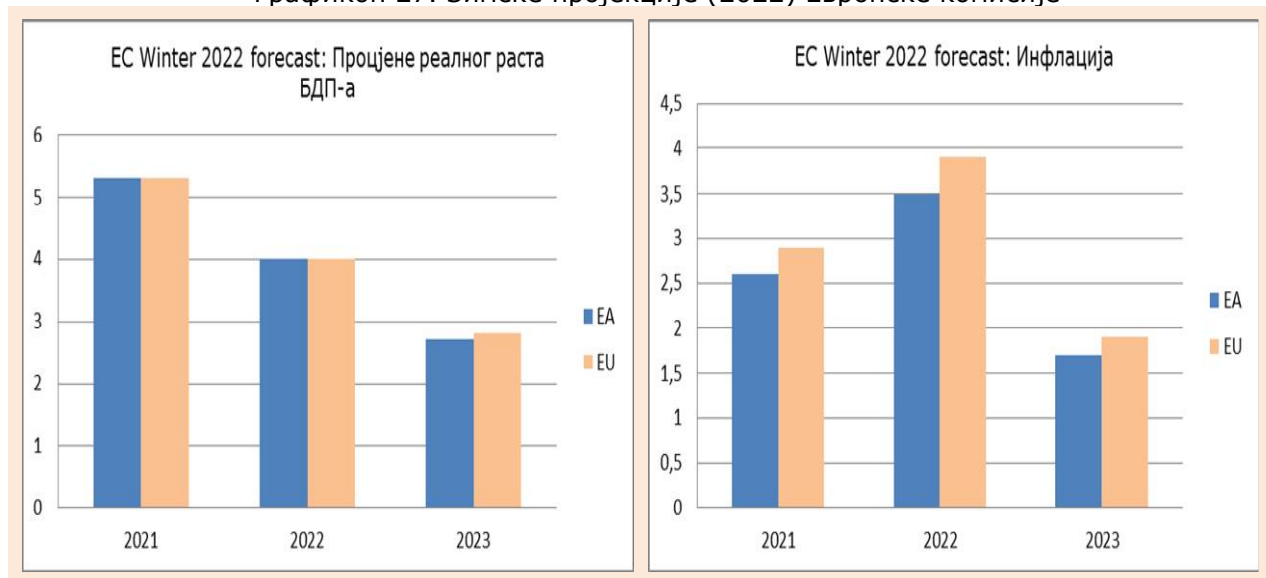
і. Пројекције Европске комисије (ЕК)

Из Графикана 27. можемо видјети пројекције реалног раста БДП-а и инфлације за период од 2021. до 2023. године из посљедњих, зимских пројекција ЕК (фебруар 2022. године). У пројекцијама се наводи да се након снажног опоравка од 5,3% у 2021. години, у 2022. години предвиђа раст економије ЕУ и Еврозоне од 4,0%, док се у 2023. очекује раст од 2,8%

²¹ ДЕП, Макроекономске пројекције 2023-2025, март 2022, стр. 6

у ЕУ и 2,7% у Еврозони²² Треба имати на уму вријеме израде ових пројекција, односно неузимање у обзир најновијих дешавања у Украјини.

Графикон 27. Зимске пројекције (2022) Европске комисије

Извор: Презентација ОМА-е на основу пројекција Европске комисије

ii. Пројекције Међународног монетарног фонда (ММФ)

Посљедње пројекције ММФ-а датирају из јануара 2022. године.²³ Према истим пројекцијама, у 2021. години је у Еврозони остварен раст од 5,2 %, док се за 2022. годину пројектује раст од 3,9%. Процијењена остварена стопа раста свјетске економије у 2021. години износи 5,9%, док је за 2022. годину пројектован раст од 4,4%. Треба напоменути да јануарске пројекције нису узеле у обзир посљедња дешавања у Украјини, а ММФ на својој страници најављује објаву нових, априлских пројекција, за 19. април 2022. године.

Према посљедњим пројекцијама ММФ-а у БиХ се у 2022. години очекује реални раст БДП-а од 2,5% те стопа инфлације од 6,5%. Наводи се да су пројекције изузетно неизвјесне, с обзиром на рат у Украјини, политичку ситуацију у БиХ, док потенцијалана појава нових сојева вируса корона представља додатни ризик. У ММФ-овом извјештају се наводи сљедеће: "Иако су директне економске везе са Русијом и Украјином ограничене, економија БиХ осјетљива је на растуће цијене роба, успоренији економски раст у Европи и строжије финансијске услове као резултат овог рата."²⁴

iii. Пројекције Европске централне банке (ЕЦБ)

Европска централна банка (ЕЦБ) је објавила макроекономске пројекције за Еврозону на основу података доступних до 2. марта 2022. године.²⁵ У документу се наводи да су пројекције врло неизвјесне и да зависе од даљих дешавања у рату у Украјини, ефектима санкција и даљим мјерама. Основни сценарио пројекција ЕЦБ заснива се на претпоставкама да су тренутни поремећаји у снабдијевању енергијом и негативни утицаји на повјерење повезани са сукобом привремени и да глобални ланци снабдијевања нису значајно погођени.

²² European Commission. (2022). 'European Economic Forecast Winter 2022'. Institutional Paper 169, February 2022.

²³ IMF, World Economic Outlook, January 2022.

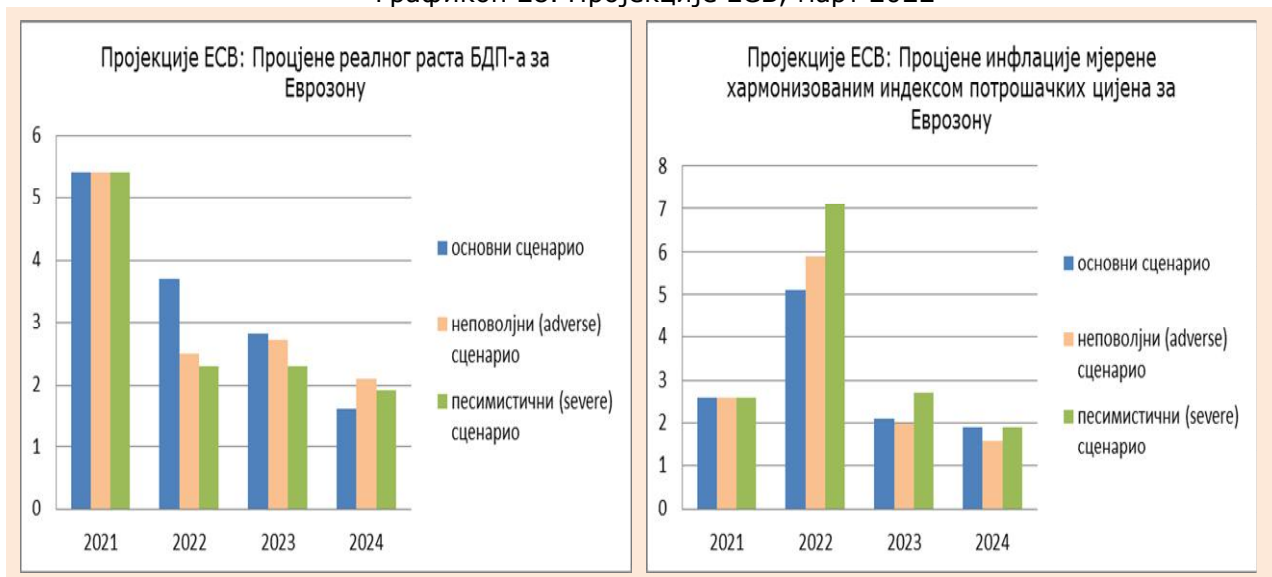
²⁴ IMF „Bosnia and Herzegovina: Staff Concluding Statement of the 2022 Article IV Mission”, March 25, 2022

²⁵ ECB, „ECB staff macroeconomic projections for the euro area”, март 2022

Под таквим условима ЕЦБ предвиђа реални раст БДП-а Еврозоне од 3,7% у 2022., 2,8% у 2023. и 1,6% у 2024. години.

Због велике неизвјесности поводом дешавања у Украјини, осим основног сценарија, ЕЦБ је израдила и два алтернативна сценарија макроекономских пројекција: неповољни и песимистични сценарио пројекција (Графикон 28).

Графикон 28. Пројекције ЕЦБ, март 2022

Извор: Презентација ОМА-е на основу пројекција ЕЦБ